

Geloven in een onzekere toekomst

Er is een ster-spotje waarin een paar mensen vertellen waarom ze kunnen leven met hun ziekte, multiple sclerose. De laatste, een jonge vrouw, kan nauwelijks meer staan, haar gezicht is uit balans, haar ogen focussen niet goed meer en haar stem hapert. Ik kan leven met ms, zegt ze, omdat ik geloof in de toekomst. Het geeft me steeds weer een brok in mijn keel. Omdat ik van dichtbij weet hoe die toekomst er ongeveer uit zal zien. Het maakt me ook stil omdat ik zelf al wakker kan liggen van niks. En zij gelooft dapper in de toekomst, hoe die ook zal zijn. Ik moet aan haar denken, als ik de tekst van Lucas lees over Maria en het Magnificat. Maria, 16 jaar en zwanger, zingt dat de Eeuwige haar heeft welgedaan. Ook daarvan word ik stil.

Maria is ons lang voorgehouden als hét vrouwenideaal: a-seksueel en vroom, zichzelf wegcijferend en dienstbaar, het hoofd gebogen, de ogen neergeslagen. Daar hebben veel met name katholieke, vrouwen last van gehad, vooral in het denken over zichzelf. Ik herinner me een verwarrende studiedag over Maria, eind jaren '80. De blauw-witte Maria van het gipsbeeld had haar tijd toen al wel gehad. En toch bleek voor veel vrouwen die oude Maria, de diepgelovige moeder die haar zoon trouw blijft en alles in haar hart bewaart, blijvend dierbaar. Aan die Maria hadden ze steun in hun dagelijkse leven, haar hulp riepen ze soms in. Andere vrouwen vonden Maria vooral een sterke vrouw die zegt dat de Machtige grote dingen aan haar heeft gedaan. Dat is geen onderwerping maar bevrijding, werd gezegd. Maria verwoordt in het Magnificat een politieke boodschap, zij gaat ons voor in de opstand tegen onrecht.

We kwamen er niet uit, vonden elkaar niet in ons beeld van Maria noch in ons verstaan van het Magnificat. Bezingt Maria hier de almachtige God die de rijken van hun troon zal stoten? Of is het Magnificat toch vooral een aansporing om zelf het koninkrijk Gods te realiseren? Want als God niet de almachtige God is maar de mee-lijdende God dan zijn wij het die moeten strijden tegen dood, armoede en onrecht.

'Revolutie is niet alleen geoorloofd', schreef in 1966 de Colombiaanse priester Camillo Torres, 'maar is een plicht voor christenen die daarin de enige en passende mogelijkheid zien om naastenliefde jegens allen te realiseren.' En er is wat gestreden voor een betere wereld, door christenen en moslims, door bevrijdingsstrijders, wereldverbeteraars en rebellen. Allemaal overtuigd van het eigen morele gelijk en van God aan hun zijde. En soms lijnrecht tegenover elkaar.

Maar wat is goed en wat niet als je het nieuwe Jeruzalem dichterbij wilt brengen? En wie bepaalt dat? Hoe dwingend mag je zijn en waar ligt de grens? Kunnen wij wel iets doen voor mensen in Syrië, Gaza of Congo? Aan wiens kant staat God daar? Of weten we dat helemaal niet? Zelfs dichterbij en in het klein zijn er voortdurend lastige vragen. Steun je uitgeprocedeerde asielzoekers, ook als je vermoedt dat ze niet zomaar hun paspoort kwijt zijn, misschien zelfs in de mensenhandel zaten? Boycot je een regime als je weet dat dat vooral de arme bevolking treft? Wat doe je als steun verkeerd uitpakt of als een beetje geweld onvermijdelijk is?

Soms lijkt het makkelijker om maar niet te werken aan dat rijk Gods, dan maak je tenminste ook geen vuile handen. En soms is het makkelijker om zonder erover na te denken maar door te strijden. Want het allermoeilijkste is het waarschijnlijk om te accepteren dat we soms

machteloos zijn en niets anders kunnen doen dan de tragiek van de situatie te verdragen. Misschien zijn wij mensen gewoon te klein en te onwetend, en is het rijk Gods niet zo maakbaar als we dachten.

Maar hoe kunnen we dan het Magnificat lezen? Ik denk aan de jonge vrouw met ms die ongetwijfeld soms bang is maar zich toch toevertrouwt aan een onzeker toekomst. Ik denk ook aan Dag Hammarskjöld die een paar maanden voor zijn dood in zijn dagboek schreef: 'Ik weet niet wie of wat de vraag stelde. Ik weet niet wanneer zij gesteld werd. Ik herinner me niet dat ik antwoordde. Maar eens zei ik ja tegen iemand - of iets. Vanaf dat moment heb ik zekerheid dat het leven zinvol is en dat mijn leven in onderwerping, een doel heeft.'

In haar lied uit Maria diezelfde overgave. Ze beseft dat ze is aangeraakt door iets dat groter is dan zij zelf en dat ze gedragen wordt. Hoe klein ook, ze is gezien en uitverkoren. 'Hij heeft oog gehad voor mij.' En zij bezingt haar God bij wie alles mogelijk is: dat zij zwanger is zonder man, dat Elisabeth zwanger is op oude leeftijd, dat de machtigen klein, en de armen rijk zullen zijn. Zij gebruikt daarvoor bekende woorden, bijna dezelfde als Hanna uitsprak toen ze op oudere leeftijd haar zoon Samuel baarde.

Het Magnificat lijkt mij een lied van overgave en verlangen. Overgave aan wat is en wat van haar gevraagd wordt, en verlangen dat ooit alles anders zal zijn. Dat ooit 'het stralende licht uit de hemel over ons zal opgaan en verschijnen aan allen die leven in duisternis'. Maria schetst met oude woorden Gods bedoeling met de mensen en wij kunnen daaraan gehoor geven. Ook wij kunnen 'ja' zeggen tegen een toekomst die al begonnen is. Niet door een sterke arm te gebruiken, niet door je ogen te sluiten voor het bestaande onrecht maar vooral door zelf te veranderen, door niet bang te zijn, en met het oog op die nieuwe toekomst je troon te verlaten, je bezit te delen, je eigendunk op te geven en je naaste lief te hebben. Dat is volgens mij de uitnodiging. Hoe dat afloopt? We weten het niet maar als we ons toevertrouwen aan de Eeuwige, zegt het Magnificat, komt het goed, al is de uitkomst misschien anders dan we verwachten.

Ja zeggen tegen God, schreef Hammarskjöld ook, betekent dat je ja zegt tegen het lot en ja tegen jezelf; als je dat doet kan er veel misgaan, maar heb je de kracht om eruit te komen. Het is de kracht van de overgave. De kracht van Maria toen zij ja zei tegen God, de kracht waaraan wij steun kunnen hebben. De kracht ook van de jonge vrouw met ms: ik kan ermee leven omdat ik geloof in de toekomst.

Agnes Grond

Lezing: Lucas 1, 39-56